

เหตุรำคาญจากแมลง: มุมมองในเชิงเปรียบเทียบระหว่างกฎหมายอังกฤษและไทย*

ปีติเทพ อยู่ยั้งยง¹

(วันที่รับบทความ: 3 เมษายน 2569; วันที่แก้ไขบทความ: 6 มิถุนายน 2569; วันที่ตอบรับบทความ: 9 มิถุนายน 2569)

บทคัดย่อ

ประชาชน ธุรกิจและอุตสาหกรรมมักกล่าวอ้างว่าสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานในอาคารของตนสามารถช่วยรักษาสีและกลิ่นได้ ขณะที่ท้องถิ่นมักสนับสนุนบทบาทของการควบคุมสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นเพื่อดำเนินการควบคุมเหตุรำคาญจากแมลง เหตุรำคาญจากแมลงได้รับการยอมรับว่าเป็นหนึ่งในปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนรำคาญต่อสุขภาพหรือรบกวนความเป็นอยู่ที่ดีในอาคารบ้านเรือนของประชาชนเมื่อแมลงใด ๆ ที่มาจากแหล่งดึงดูดแมลง ที่อยู่ในบริเวณอาคารบ้านเรือนของประชาชนหรือสถานที่ประกอบการค้าหรืออุตสาหกรรม และก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพหรือสร้างความเดือดร้อนรำคาญ ท้องถิ่นต้องดำเนินการปฏิบัติการตามกฎหมายด้วยมาตรการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมเพื่อสร้างความเป็นอยู่ที่ดี และปรับปรุงสภาพแวดล้อมให้ดีขึ้นสุขภาพอันเป็นวิถีทางภายใต้ระบบกฎหมาย ให้ได้รับประโยชน์ด้านสิ่งแวดล้อมที่มากขึ้นและลดความเสี่ยงจากแหล่งแมลงดึงดูด บทความนี้มุ่งเน้นการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างกฎหมายอังกฤษและกฎหมายไทย โดยเน้นศึกษาการดำเนินการทางกฎหมายเพื่อควบคุมเหตุรำคาญจากแมลงของทั้งสองประเทศ ซึ่งเป็นการปูทางไปสู่การเปรียบเทียบแนวทางของกฎหมายอังกฤษและกฎหมายไทย บทความนี้ใช้วิธีการศึกษาทบทวนเอกสารทางกฎหมายของประเทศอังกฤษและประเทศไทย เพื่อตรวจสอบแนวทางในการใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้อง ให้ค้นพบว่ากฎหมายของอังกฤษและไทยมีความแตกต่างกันอย่างไร บทความนี้กล่าวถึงประเด็นที่เกี่ยวกับการผสมผสานระหว่างมาตรการป้องกันและควบคุมเหตุรำคาญจากแมลงตามกฎหมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งหน้าที่ของท้องถิ่นในการตรวจสอบข้อร้องเรียนและดำเนินการให้เป็นไปตามกฎหมาย บทความนี้สำรวจแนวทางเชิงเปรียบเทียบที่แนวคิดจากกฎหมายอังกฤษสามารถนำมาใช้ปรับปรุงประสิทธิภาพของกฎหมายที่ออกแบบมาเพื่อป้องกันและแก้ไขสถานการณ์เหตุรำคาญจากแมลงในประเทศไทยและในท้องถิ่นทั่วประเทศไทย บทความฉบับนี้แสดงให้เห็นถึงการขาดนิยามความหมายเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับเหตุรำคาญจากแมลงในระบบกฎหมายไทย หรือการขาดคำอธิบายอย่างเป็นทางการเกี่ยวกับบริบททางกฎหมายของเหตุรำคาญจากแมลง

คำสำคัญ: เหตุรำคาญจากแมลง, กฎหมายเปรียบเทียบ, กฎหมายอังกฤษ, กฎหมายไทย

* บทความวิชาการ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2569

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์, สำนักวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, E-mail: pedithep.y@cmu.ac.th

Insect Nuisance: A Comparative Perspective on English and Thai Laws*

Pedithep Youyuenyong¹

(Received: April 3, 2026; Revised: June 6, 2026; Accepted: June 9, 2026)

Abstract

People, businesses, and industries often claim that their facilities can help preserve the environment, while local authorities generally champion the role of local environmental control for securing nuisance control actions. An insect nuisance is recognized as a significant contributor to unhealthful annoyance or significant disturbance to the public's wellbeing and the enjoyment of their property. When any insects from attractants emanating from people houses and commercial or industrial premises and being prejudicial to health or a nuisance, municipal authorities must go beyond statutory compliance with environmental safeguards for wellbeing and improve the healthy environment inherent in legal regimes will capture greater environmental benefits and reduce fewer risks from sources of insect attractants.

This paper focuses on identifying a comparative perspective on English and Thai laws, highlighting the legal action against the nuisance of both jurisdictions, to lay a foundation for comparing the English and Thai law approaches. Through a documentary review of English and Thai statutes, this paper investigates these approaches reveals significant differences between English and Thai law. This paper addresses the topic in the combination of preventive measures for insect nuisance and statutory insect nuisance controls, specifically, duties of the municipal authorities for investigating complaints and taking actions dedicated to statutory compliance. This paper explores comparative ways in which ideas from English law that could be applied to improve the effectiveness of laws designed to prevent and remedy insect nuisance situations in Thailand and across its local municipalities. Finally, this paper demonstrates either a lack of terminology of insect nuisance in the Thai legal system or unclarified explanation of the legal insect nuisance context.

Keywords: Insect Nuisance, Comparative Law, English Law, Thai Law

* The Article form Chiang Mai University, 2026

¹ Assistant Professor, Department of Law, Faculty of Law, Chiang Mai University, E-mail: pedithep.y@cmu.ac.th

ความสำคัญและปัญหาการวิจัย

แมลง (Insects) เป็นสิ่งมีชีวิตที่อยู่รอบตัวเรา อาจเกิดขึ้นเองตามธรรมชาติในระบบนิเวศหรือแมลงที่เกิดจากการเลี้ยงเพื่อเศรษฐกิจที่มุ่งหวังสร้างรายได้ ในขณะที่เดียวกันสิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้น เช่น อาคารเคหสถาน หรือสิ่งปลูกสร้าง อาจเป็นสถานที่ที่แมลงใช้เป็นที่ใช้ชีวิตตามวัฏจักรของแมลงแต่ละสายพันธุ์ ซึ่งอาจหมายถึงส่วนประกอบของสาธารณูปโภคที่ทำหน้าที่ระบายน้ำ ให้ความสว่าง อำนวยความสะดวกด้านคมนาคม ซึ่งแมลงบางสายพันธุ์อาจดำรงชีวิตหรืออาศัยอยู่ล้อมรอบส่วนประกอบของสาธารณูปโภค แต่การปล่อยปลดละเลยสิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้นให้สกปรก รกรุงรัง ไม่ถูกสุขลักษณะ อาจดึงดูดแมลงให้เข้ามาอยู่อาศัย สถานที่ที่ไม่ถูกสุขลักษณะ เต็มไปด้วยการพักอาศัยของแมลงบางสายพันธุ์ ยังอาจกลายมาเป็นแหล่งสะสมเชื้อโรคที่พร้อมที่จะเผยแพร่มาสู่ผู้ที่พักอาศัยข้างเคียงหรือบริเวณโดยรอบสถานที่ดังกล่าวในทุกเมื่อ จนอาจสร้างอันตรายต่อสุขอนามัย (Health) และรบกวนความเป็นอยู่ที่ดี (Well-Being) ได้ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว นั้นหมายความว่าผู้คนที่พักอาศัยข้างเคียงหรือบริเวณโดยรอบสถานที่ดังกล่าวอาจเผชิญความเดือดร้อนหรือประสบกับเหตุเช่นว่านี้จนอาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพได้ การได้รับกลิ่นจากแมลง การเคลื่อนไหวร่างกายของแมลงที่ก่อให้เกิดเสียงดัง การมีแมลงในจำนวนที่ไม่เหมาะสม รวมทั้งการทิ้งขยะหรือสิ่งปฏิกูลไม่ถูกวิธีที่กลายมาเป็นแหล่งเพาะพันธุ์แมลงพาหะนำโรคหลายชนิด และสิ่งปลูกสร้างที่มนุษย์สร้างขึ้นถูกปล่อยปละละเลยปราศจากการดูแลอย่างเพียงพอ จนกลายมาเป็นแหล่งกำเนิดแมลงพาหะนำโรคระบาดสัตว์ เหล่านี้ล้วนแล้วแต่เป็นบ่อเกิดของเหตุรำคาญจากแมลง (Insect Nuisance)

การกระทำทางกายภาพหรือปฏิบัติการทางปกครองอันเป็นการกระทำของรัฐ หน่วยงานของรัฐ หรือท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง ในการดำเนินการจัดการแหล่งเพาะพันธุ์ของแมลง การกำจัดหรือลดแหล่งเพาะพันธุ์ของแมลง หรือการตัดวงจรการขยายพันธุ์ของแมลง ล้วนแล้วแต่เป็นสิ่งที่จำเป็นที่รัฐจะต้องป้องกันโรคที่มาจากแมลงมีหลากหลายชนิด ส่งเสริมความเป็นอยู่ที่ดีของผู้คนในชุมชนให้ผู้คนมีความเป็นอยู่อย่างปกติสุข ช่วยสร้างสภาวะแวดล้อมที่ดีสำหรับผู้คนและชุมชน โดยรวม อีกด้านหนึ่งการใช้อำนาจของรัฐ หน่วยงานของรัฐหรือท้องถิ่น เพื่อบังคับให้ผู้คนหรือชุมชนปฏิบัติการบางอย่างหรือควั่นกระทำการบางอย่างเพื่อจัดการแหล่งเพาะพันธุ์ของแมลง การกำจัดหรือลดแหล่งเพาะพันธุ์ของแมลง หรือการตัดวงจรการขยายพันธุ์ของแมลง ย่อมมีความจำเป็น เพื่อบังคับและควบคุมความประพฤติของผู้คนในสังคมหรือชุมชน ให้หันมารักษาความสะอาด ดูแลสุขอนามัยและจัดการแหล่งเพาะพันธุ์ของแมลง หากมีการฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามก็อาจต้องได้รับผลร้ายหรือได้รับโทษตามที่กำหนด เช่น เหยียดโทษปรับ เหยียดโทษจำคุก หรือต้องชดเชยค่าเสียหาย (หรือค่าสินไหมทดแทน) เพื่อเยียวยาให้ผู้เผชิญความเดือดร้อนรำคาญจากแมลงดังกล่าวได้รับการเยียวยาอย่างเหมาะสม เป็นต้น

บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่ออธิบายว่าปัญหาเหตุรำคาญจากแมลงเป็นปัญหาด้านสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อมที่สำคัญ ซึ่งหลายประเทศพยายามวางหลักเกณฑ์และมาตรการควบคุมเหตุรำคาญจากแมลงอย่างต่อเนื่อง ศึกษาการจัดการเหตุรำคาญทั่วไปภายใต้พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 ของประเทศไทย โดยเปรียบเทียบกับกฎหมายแม่บทของประเทศไทย ได้แก่ พระราชบัญญัติชุมชนสะอาดและสิ่งแวดล้อม ค.ศ. 2005 (Clean Neighbourhoods and Environment Act 2005) และพระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งแวดล้อม ค.ศ. 1990 (Environment Protection Act 1990) ของประเทศอังกฤษ เพื่อเสนอแนะแนวทางการรับมือกับปัญหาเหตุรำคาญจากแมลงที่เหมาะสมสำหรับประเทศไทย บทความฉบับนี้ทบทวนและวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบระหว่างกฎหมายอังกฤษและกฎหมายไทยด้วยการใช้วิธีการศึกษาเชิงเอกสารผ่านการวิเคราะห์เปรียบเทียบบทบัญญัติของกฎหมายที่เกี่ยวข้อง สำหรับเหตุที่ผู้เขียนเลือกนำเอากฎหมายอังกฤษมาศึกษาวิเคราะห์ ก็เพราะว่าสามารถหาข้อมูลการศึกษาในเชิงเอกสารได้โดยง่าย หยิบยกข้อมูลดังกล่าวมาแปล เรียบเรียง อ้างอิงและวิเคราะห์ได้อย่างสะดวก สามารถแปลและเรียบเรียงให้เป็นภาษาไทยได้อย่างดี ประกอบกับประเทศอังกฤษมีการวางหลักการ “Best Practicable Means” (BPM) ที่สามารถนำมาปรับใช้กับข้อพิพาทหรือข้อขัดแย้งที่เกี่ยวข้องอย่างคล่องตัวและเป็นสากล ซึ่งบริบทเช่นนี้น่าจะเป็นทางออกที่สำคัญทางหนึ่งให้กับประเทศไทย

เหตุรำคาญจากแมลง

เหตุรำคาญจากแมลงเป็นการที่แมลงรบกวนหรือสร้างความเดือดร้อนรำคาญไม่ให้นุคคลผู้อาศัยในละแวกใกล้เคียงหรือชุมชนที่ตั้งอยู่บริเวณพื้นที่ที่มีแมลงอาศัยอยู่หรือเคลื่อนที่ผ่านไปผ่านมาในบริเวณดังกล่าว โดยแมลงอาจเคลื่อนที่เข้ามายังอาคาร เเคสถานหรือสิ่งปลูกสร้าง เคลื่อนที่บุกรุกเข้ามายังที่พักอาศัยไปจนถึงการรบกวนความเป็นอยู่ที่ดีของคนหรือสัตว์ที่อาศัยอยู่ในที่พักดังกล่าว ทำให้มีความเป็นอยู่ที่ไม่ปกติสุข แม้ว่าแมลงบางสายพันธุ์เป็นแมลงที่ไม่มีพิษก็ตาม แต่ถ้าหากแมลงอยู่รวมกันเป็นฝูงจนมีจำนวนมากพอที่จะทำให้ผู้อาศัยบริเวณดังกล่าวหรือผู้อาศัยละแวกใกล้เคียงได้รับผลกระทบต่อเนื่องแล้ว ดังนั้นถือได้ว่าเป็นเหตุรำคาญอย่างหนึ่งเช่นเดียวกัน (Malcolm and Pointing, 2025)

สำหรับแหล่งกำเนิดแมลงที่สามารถสร้างความเดือดร้อนรำคาญหรือรบกวนความเป็นอยู่อย่างปกติสุขของมนุษย์แบ่งเป็น 2 ประเภทหลักคือ แหล่งกำเนิดแมลงที่มนุษย์สร้างขึ้น ได้แก่ โรงงานอุตสาหกรรม ฟาร์มปศุสัตว์ ร้านค้าที่มีของสด แหล่งเก็บขยะ ฯลฯ (Schiffman, 1998) และ แหล่งกำเนิดแมลงจากธรรมชาติ เช่น โพรงไม้หรือกิ่งไม้ พื้นดิน ฯลฯ แหล่งกำเนิดแมลงที่มนุษย์สร้างขึ้นมักเกิดจากการปล่อยให้อาคารหรือพื้นที่ดังกล่าวสกปรกรกรุงรัง ไม่ดูแลรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อย ดึงดูดแมลงให้มาอยู่อาศัย ทำรังหรือขยายพันธุ์ในอาคารหรือพื้นที่ดังกล่าวได้ อาคารหรือพื้นที่ดังกล่าวสามารถกลาย

มาเป็นแหล่งเพาะพันธุ์ของแมลงและพาหะของโรคต่าง ๆ จากแมลง (Department for Environment, Food and Rural Affairs, 2006)

พฤติกรรมพื้นฐานกับวิธีการดำรงชีวิตของแมลงก็เป็นปัจจัยสำคัญที่สร้างความเดือดร้อนรำคาญให้กับผู้คนอาศัยอยู่บริเวณโดยรอบหรือไปรบกวนการดำรงชีวิตของผู้คนในชุมชน (Siewe Fodjo et al., 2024) เช่น การเคลื่อนที่ของแมลงเป็นฝูง (ไม่ว่าจะเป็นเคลื่อนที่ด้วยการเดินหรือบิน) การบินด้วยกันเป็นฝูงของแมลง การกระโดดของแมลง ฯลฯ การแสดงพฤติกรรมพื้นฐานกับวิธีการดำรงชีวิตของแมลงที่กล่าวมานี้ ถ้าแมลงเข้าไปในอสังหาริมทรัพย์ของบุคคลหนึ่งบุคคลใดทำให้บุคคลดังกล่าวอยู่อย่างไม่ปกติสุขหรือแมลงเข้าไปทำลายหรือทำรังบนสังหาริมทรัพย์ของบุคคลอื่นโดยรบกวนการใช้สอยหรือครอบครองสังหาริมทรัพย์ดังกล่าว ซึ่งแม้ว่าแมลงไม่มีสติสัมปชัญญะหรือความคิดเฉกเช่นเดียวกับมนุษย์ แต่ถ้าบุคคลใดในสังคมทำให้เกิดสถานที่ที่กว้างขวางเปล่า สถานที่สกปรกกรุงรัง สถานที่ที่มีน้ำที่ขัง ย่อมส่งผลให้สถานที่ดังกล่าวกลายมาเป็นแหล่งเพาะพันธุ์แมลง (Hwang et al., 2005) ถ้าการเพาะพันธุ์ของแมลงได้เพิ่มจำนวนแมลงในสถานที่ที่ไม่ถูกสุขลักษณะหรือถูกหล็กอนามัย อาจเป็นผลโดยตรงให้แมลงสืบพันธุ์มีจำนวนลูกหลานเพิ่มมากขึ้น พายุที่ดูดแมลงที่มีจำนวนมากขึ้นเหล่านี้อาจบินไปหรือเดินที่ปลานเข้าไปได้ ก่อให้เกิดความเดือดร้อนรำคาญแก่บุคคลที่อยู่ในบริเวณใกล้เคียงหรือไปรบกวนการใช้ชีวิตอย่างปกติสุข (Castillo-Neyra et al., 2023) เช่น เสียงของแมลง กลิ่นของแมลง ปริมาณของแมลงที่เกินสมควร ซึ่งอาจทำให้สุขภาพเสื่อมลง ลดทอนคุณภาพชีวิตหรือเป็นอันตรายต่อร่างกายได้

อีกด้านหนึ่งสภาพแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้นที่มนุษย์สร้างขึ้นบางจำพวกฟาร์มปศุสัตว์ (เช่น ฟาร์มเลี้ยงฟาร์มโคเนื้อ ฟาร์มไก่เนื้อ ฟาร์มโคนม ฟาร์มเป็ดพ่อแม่พันธุ์ ฟาร์มนกกกระทา ฟาร์มแพะเนื้อ ฟาร์มแกะเนื้อ และฟาร์มสุกร) (Brinkley and Vitiello, 2014) รวมทั้งโครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆ เพื่อให้เหมาะกับการเลี้ยงสัตว์และเพาะพันธุ์สัตว์เพื่อแสวงหารายได้ เหล่านี้มนุษย์ผู้สร้างสมควรวางแผนขั้นตอนหรือกระบวนการรองรับการจัดการฟาร์มอย่างถูกสุขลักษณะ ถูกหล็กอนามัยและสร้างสภาพแวดล้อมที่ดี เพื่อให้ปลอดภัยต่อผู้ปฏิบัติงานในฟาร์ม และปลอดภัยไม่ส่งผลกระทบต่อผู้คนที่อยู่อาศัยบริเวณโดยรอบฟาร์มหรือชุมชนใกล้เคียง (Schiffman, 1998)

ยิ่งไปกว่านั้นแมลงบางจำพวกหรือแมลงบางสายพันธุ์อาจก่อให้เกิดการแพร่กระจายของโรค (Distribution) ตามหลักระบาดวิทยา (Epidemiology) เหตุที่เป็นเช่นนี้ ก็เพราะแมลงสามารถเดินทางจากสถานที่แห่งหนึ่งไปยังสถานที่แห่งหนึ่งได้ เมื่อแมลงเดินทางจากสถานที่แห่งหนึ่งไปรวมตัวหรืออาศัยอย่างชุกชุมในบริเวณพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งของชุมชนแล้ว กลุ่มแมลงดังกล่าวอาจกระจายไปตามอาคารบ้านเรือนของประชาชนในชุมชน แล้วแมลงที่ว่านี้อาจตอม กัด สัมผัสหรือกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดที่เป็นปัจจัยการแพร่ระบาดของโรค (Epidemiological Factors) เช่น โรคไข้มาลาเรีย (Malaria) มียุงก้นปล่อง

เป็นพาหะนำโรค (Francisco and Watanabe, 2024) โรคไข้ไทฟอยด์ (Typhoid Fever) มีแมลงหัวเป็นพาหะนำโรค (Adair, et al., 2018) โรคอหิวาตกโรค (Cholera) มีแมลงวันเป็นพาหะนำโรค (Fotedar, 2001) ฯลฯ หากปล่อยให้มีการแพร่กระจายของโรคอันเกิดจากแมลงในชุมชนแล้ว ชุมชนดังกล่าวอาจเผชิญปัญหาด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมได้ ตัวอย่างเช่น ผุงแมลงที่บินไปบินมาในชุมชนอาจทำลายทัศนียภาพรอบตัว โดยเฉพาะอย่างยิ่งแมลงที่มาจากกองขยะ ทำให้เกิดภาพที่ไม่น่าดูในชุมชนเมือง ส่งผลกระทบต่อจิตใจ อารมณ์ ความรู้สึก รวมทั้งความรู้สึกว่าตนไม่ปลอดภัยในการดำรงชีวิต (Fukano and Soga, 2021)

เหตุนี้เองเพื่อดำรงสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย สุขอนามัย และสร้างความเป็นอยู่ที่ดีให้กับมนุษย์ เพื่อมนุษย์จะได้สามารถใช้ชีวิตได้อย่างปกติสุข โดยปราศจากการรบกวนจากแมลง ทั้งในด้านกายภาพที่ปราศจากแมลงมารุกไล่สิ่งแวดล้อมสรรค์สร้าง จึงมีความจำเป็นที่จะต้องมิกฎหมายให้อำนาจรัฐ หน่วยงานของรัฐหรือท้องถิ่นมาจัดการเหตุรำคาญจากแมลงให้เป็นไปอย่างเหมาะสมเพื่อการส่งเสริมความเป็นอยู่ที่ดีให้กับผู้คน (Dimarco, Masciocchi, and Corley, 2017) ซึ่งส่งผลดีต่อทั้งสุขภาพกายและสุขภาพจิตของผู้คนที่อยู่ในชุมชน มีคำถามสำคัญว่ากฎหมายว่าด้วยเหตุรำคาญจากแมลงต้องวางกติกาไว้ให้ผู้คนในชุมชนประพฤติไปในทางที่ไม่ก่อให้เกิดเหตุรำคาญจากแมลงอย่างไร หรือให้ผู้คนในท้องถิ่นมีพฤติกรรมดูแลรักษาอาคาร เหนสถานหรือสิ่งปลูกสร้าง รวมทั้งพื้นที่ที่อยู่ในความครอบครองดูแลของตนหรือตนเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์อย่างไร การวางกฎระเบียบโดยรัฐเพื่อใช้บังคับ ความประพฤติของผู้คนในชุมชน ไม่สร้างปัจจัยที่ก่อให้เกิดเหตุรำคาญจากแมลงหรือไม่สร้างแหล่งกำเนิดเหตุรำคาญจากแมลงย่อมไม่เพียงเป็นผลดีต่อตนเอง แต่ยังเป็นผลดีต่อสุขอนามัยและสิ่งแวดล้อมในชุมชนอีกด้วย ดังนั้นจึงจำเป็นที่ต้องมีการศึกษา ทบทวนกฎหมายว่าด้วยเหตุรำคาญจากแมลง

บทความฉบับนี้มุ่งเปรียบเทียบระหว่างกฎหมายอังกฤษกับกฎหมายไทย ซึ่งให้เห็นได้ว่าเรื่องเหตุรำคาญจากแมลงนับเป็น ปัญหาทางสังคมและสิ่งแวดล้อมที่สำคัญในช่วงเวลาที่มีการพัฒนาเมืองที่เต็มไปด้วยอาคาร เหนสถานและสิ่งปลูกสร้างสำหรับเป็นที่พักอาศัย ประกอบธุรกิจการค้า หรือทำอุตสาหกรรม ส่งผลให้แนวคิดในเรื่องการจัดการเหตุรำคาญจากแมลงในลักษณะเช่นนี้ ปรากฏเป็นหลักการอย่างชัดเจนในบางประเทศ (เช่น ประเทศอังกฤษ ที่หยิบยกขึ้นมาศึกษาวิเคราะห์) อย่างไรก็ตามในระยะแรกเหตุรำคาญจากแมลงเกือบไม่เป็นที่ รู้จักในฐานะหลักกฎหมายเกี่ยวกับการจัดการเหตุรำคาญทั่วไปสำหรับกฎหมายอังกฤษ หากแต่กฎหมายว่าด้วยเหตุรำคาญจากแมลงที่วางหลักเกณฑ์เฉพาะเกี่ยวกับบริบทของความเดือดร้อนรำคาญที่เกิดจากแมลงกับหลักเกณฑ์ที่เกี่ยวข้อง กำหนดบทบัญญัติว่าด้วยเหตุรำคาญจากแมลงเป็นกรณีเฉพาะมากกว่าเหตุรำคาญจากกรณีทั่วไป ภายใต้ขอบเขตที่ระบุเอาไว้เป็นเหตุรำคาญที่กำหนดเอาไว้ในบทบัญญัติกฎหมายเฉพาะ (Statutory Nuisance)

เหตุรำคาญจากแมลงตามกฎหมายอังกฤษ

ในประเทศอังกฤษ เหตุรำคาญได้กำหนดเอาไว้ในบทบัญญัติกฎหมายเฉพาะที่กล่าวมานี้ ปรากฏอยู่ในมาตรา 101 แห่งพระราชบัญญัติชุมชนสะอาดและสิ่งแวดล้อม ค.ศ. 2005 ที่วางหลักเกณฑ์เพิ่มประเภทของเหตุรำคาญที่เคยกำหนดเอาไว้ในพระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งแวดล้อม ค.ศ. 1990 โดยให้ “เหตุรำคาญจากแมลง” หรือ “Insect Nuisance” ถือเป็นเหตุรำคาญประเภทหนึ่งที่สามารถก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่ผู้คนได้ (Schiffman, 1998) โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้อยู่อาศัยในบริเวณใกล้เคียงพื้นที่ที่เป็นแหล่งกำเนิดแมลง (เช่น ฟาร์มปศุสัตว์ โรงงาน สถานประกอบการ ไฟถนน ฯลฯ) หรือผู้ที่ต้องประสบกับการรบกวนจากแมลง (เช่น แมลงเป็นจำนวนมากพอ ทำให้เกิดเหตุให้กระทบต่อความเป็นอยู่ที่ดี หรืออาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพ ฯลฯ) เหล่านี้ให้ถือว่าเป็นเหตุรำคาญจากแมลง (Ares and Adcock, 2018) ซึ่งรวมไปถึงกลิ่นเหม็นที่มาจากแมลง เสียงที่มาจากแมลง หรือเชื้อโรคซึ่งเป็นพิษที่มาจากแมลง ในปริมาณหรือระดับมากเพียงพอที่จะก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพหรือสร้างผลกระทบต่อความเป็นอยู่ที่ดี (Snow, 1987) อีกทั้งยังบัญญัติเอาไว้เป็นลายลักษณ์อักษรถึงบริบทของ “เหตุรำคาญจากแมลง” เอาไว้อย่างชัดเจนว่า “แมลงใด ๆ ที่แพร่กระจายจากสถานที่อุตสาหกรรม ร้านค้า หรือธุรกิจที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ และสามารถก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพหรือก่อให้เกิดความรำคาญ” หรือ “any insects emanating from relevant industrial, trade or business premises and being prejudicial to health or a nuisance.”

มาตรา 101 แห่งพระราชบัญญัติชุมชนสะอาดและสิ่งแวดล้อม ค.ศ. 2005 กำหนดบริบทเหตุรำคาญจากแมลงเอาไว้อย่างชัดเจน เพื่อให้ภาคธุรกิจการค้าที่เป็นเจ้าของหรือภาคอุตสาหกรรมที่เป็นผู้ครอบครองที่ดิน อาคาร เกษสถานหรือสิ่งปลูกสร้างต้องรับผิดชอบในการสอดคล้องดูแลบริเวณโดยรอบที่ดิน อาคารหรือสิ่งปลูกสร้างของตนเองไม่ให้เกิบบ่อเกิดของแมลงที่สามารถรบกวนความเป็นอยู่ที่ดีของเพื่อนบ้าน หรือให้ท้องถิ่นที่มีอำนาจดูแลสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน (เช่น ท่อระบายน้ำ ไฟถนน ฯลฯ) กลายมาเป็นแหล่งกำเนิดแมลงที่สร้างผลกระทบต่อผู้คนในชุมชน ที่อยู่ในความครอบครองดูแลของตน เพราะเมื่อมีเหตุรำคาญจากแมลงเกิดขึ้น เจ้าของหรือผู้ครอบครองที่ดิน อาคาร เกษสถานหรือสิ่งปลูกสร้างต้องรับผิดชอบในความเดือดร้อนรำคาญที่เกิดขึ้นจากแมลงที่มาจากที่ดิน อาคาร เกษสถานหรือสิ่งปลูกสร้างของตน อีกทั้งยังกำหนดให้ภาคธุรกิจการค้าที่เป็นเจ้าของหรือภาคอุตสาหกรรมที่เป็นผู้ครอบครองที่ดิน อาคาร เกษสถานหรือสิ่งปลูกสร้างต้องใช้ “แนวทางปฏิบัติที่ดีที่สุด” หรือ “Best Practicable Means (BPM)” เพื่อป้องกันไม่ให้ที่ดิน อาคารหรือสิ่งปลูกสร้างของตนหรืออยู่ในความครอบครองของตนกลายเป็นแหล่งกำเนิดแมลงหรือเป็นบ่อเกิดของเหตุรำคาญจากแมลง (West Lindsey District Council, n.d.) เช่น การจัดสุขอนามัยของร้านค้าโดยคำนึงถึงสิทธิในความเป็นอยู่อย่างปกติสุขของเพื่อนบ้าน การจัดสถานที่โดยก่อให้เกิดอันตรายต่อเพื่อนบ้านให้น้อยที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ การไม่ก่อให้เกิดปัจจัยในการดึงดูดแมลงให้เข้ามาในบริเวณสถานที่ของตนเองและเพื่อนบ้าน เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม พระราชบัญญัติชุมชนสะอาดและสิ่งแวดล้อม ค.ศ. 2005 วางหลักเกณฑ์เอาไว้ว่า เหตุรำคาญจากแมลงภายใต้กฎหมายฉบับนี้ ต้องเป็นเหตุรำคาญที่เกิดขึ้นบริเวณรอบบริเวณโดยรอบ (บริเวณภายนอกอาคารโดยรอบ) ที่ดิน อาคารหรือสิ่งปลูกสร้างของภาคธุรกิจการค้าหรือภาคอุตสาหกรรมเท่านั้น (เช่น ร้านขายของชำ ร้านสะดวกซื้อ ร้านอาหาร โรงงานอุตสาหกรรม ฯลฯ) หรือต้องเป็นเหตุรำคาญที่เกิดขึ้นภายในอาคารหรือสิ่งปลูกสร้างของภาคธุรกิจการค้าที่ใช้อาคารหรือสิ่งปลูกสร้างเพื่อวัตถุประสงค์ทางการค้า (Domestic property is being used for business) เท่านั้น พร้อมวางข้อยกเว้นเอาไว้ว่าเหตุรำคาญที่กำหนดเอาไว้ในบทบัญญัติกฎหมายเฉพาะ ไม่รวมไปถึงแหล่งกำเนิดแมลงเกิดขึ้นภายในที่ดิน อาคารหรือสิ่งปลูกสร้างของที่อยู่อาศัยที่เป็นประชาชนทั่วไปเป็นเจ้าของ (Domestic Properties) (เช่น บ้านพัก) แม้ว่าแหล่งกำเนิดแมลงเกิดขึ้นภายในที่ดิน อาคารหรือสิ่งปลูกสร้างของที่อยู่อาศัยที่เป็นประชาชนทั่วไปเป็นเจ้าของจะสร้างความเดือดร้อนรำคาญให้กับเพื่อนบ้านข้าง ๆ ไปบ้างก็ตาม (Dover District Council, n.d.)

เห็นได้ว่ากฎหมายฉบับนี้มุ่งเน้นวางบริบทของเหตุรำคาญจากแมลง สร้างหลักการให้ภาคธุรกิจการค้าหรือภาคอุตสาหกรรมต้องปฏิบัติตามที่ดีที่สุดต่อเพื่อนบ้านหรือชุมชนโดยรอบตาม “แนวทางปฏิบัติที่ดีที่สุด” หรือ “Best Practicable Means” ที่สมควรเป็นหัวใจสำคัญของการดำเนินธุรกิจการค้าอยู่ร่วมกับชุมชนหรือการทำอุตสาหกรรมในท้องที่ที่รายล้อมไปด้วยชุมชน โดยมีการวางบริบทเหตุรำคาญจากแมลงเป็นเครื่องมือในการแก้ปัญหาคความเดือดร้อนรำคาญจากแมลงต่อชุมชน หลักการนี้หมายความว่าภาคธุรกิจการค้าหรือภาคอุตสาหกรรมผู้ที่ก่อให้เกิดแหล่งกำเนิดแมลงอันเป็นที่มาของเหตุรำคาญจากแมลงที่ส่งผลกระทบต่อชุมชนจะต้องเป็นผู้รับผิดชอบ และต้องอยู่ภายใต้บังคับตามกฎหมายฉบับนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเผชิญโทษทางอาญาจำคุกโทษปรับ (Fine) อันเป็นเครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์อย่างหนึ่งที่จะให้ท้องถิ่นเปรียบเทียบปรับแก่เอกชนที่ฝ่าฝืนกฎหมายฉบับนี้ แล้วค่าปรับที่ได้รับก็จะถูกนำไปใช้บริหารจัดการสภาวะแวดล้อมและสุขอนามัยในชุมชนท้องถิ่น อีกด้านหนึ่งโทษปรับเป็นเครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์ที่อาจช่วยเสริมแรงจูงใจให้ภาคธุรกิจการค้าหรือภาคอุตสาหกรรมพยายามปรับปรุงสถานที่ตนเองให้ถูกสุขลักษณะหรือสร้างสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม ไม่กลายเป็นแหล่งเพาะพันธุ์แมลงที่รบกวนผู้พักอาศัยข้างเคียง หรือแหล่งดึงดูดแมลงให้มารบกวนชุมชน (Snow, 1987) โดยภาคธุรกิจการค้าหรือภาคอุตสาหกรรมอาจเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในการดำเนินธุรกิจการค้าหรือประกอบอุตสาหกรรมบางอย่าง ให้ใส่ใจต่อการป้องกันเหตุรำคาญจากแมลงให้มากขึ้น เช่น การเลือกใช้ขยะที่มีฝาปิดอย่างมิดชิด หรือการจัดการพื้นที่รกร้างของตนให้เป็นระเบียบเรียบร้อย เป็นต้น

สำหรับพระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งแวดล้อม ค.ศ. 1990 ได้กำหนดกระบวนการจัดการข้อร้องเรียนเกี่ยวกับเหตุรำคาญจากแมลงที่ปรากฏในชุมชนท้องถิ่นเอาไว้ดังต่อไปนี้ (ก) ท้องถิ่นรับข้อร้องเรียนจากผู้ประสบเหตุรำคาญจากแมลง ท้องถิ่นจะดำเนินการสอบสวน (Investigation) เหตุรำคาญจากแมลง

เกิดขึ้นในพื้นที่ของตน (ข) เมื่อท้องถิ่นสอบสวนพบว่าปรากฏเหตุรำคาญจากแมลงเกิดขึ้นในพื้นที่ของตนแล้ว ท้องถิ่นมีอำนาจออกคำสั่งให้ผู้ประกอบการแก้ไข หรือระงับเหตุรำคาญจากแมลง (Abatement Notice) และ (ค) หากปรากฏว่าภาคธุรกิจการค้าหรือภาคอุตสาหกรรม (ผู้ประกอบการ) ไม่ยอมปฏิบัติตามคำสั่งให้ผู้ประกอบการแก้ไข หรือระงับเหตุรำคาญจากแมลงแล้ว ก็ให้ท้องถิ่นอาจยื่นคำร้องต่อศาลแขวง (Magistrates' Court) ที่มีเขตอำนาจ เพื่อให้ศาลแขวงพิพากษากำหนดค่าปรับเป็นรายวันในอัตราโทษสูงสุดไม่เกิน 500 ปอนด์ต่อวัน (Maximum daily penalty of £500) (หรือประมาณ 21,000 บาท) และค่าปรับเป็นรายวันที่ถูกกำหนดเอาไว้ในทำนองนี้ให้คิดต่อเนื่องติดต่อกันจนกว่าผู้ประกอบการจะปฏิบัติตามคำสั่งให้ผู้ประกอบการแก้ไข หรือระงับเหตุรำคาญจากแมลง

พระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งแวดล้อม ค.ศ. 1990 ยังได้กำหนดกระบวนการจัดการข้อร้องเรียนเกี่ยวกับเหตุรำคาญจากแมลงที่ปรากฏในชุมชนท้องถิ่นเอาไว้ดังต่อไปนี้ (ก) ท้องถิ่นรับข้อร้องเรียนจากผู้ประสบเหตุรำคาญจากแมลง ท้องถิ่นจะดำเนินการสอบสวน (Investigation) เหตุรำคาญจากแมลงที่เกิดขึ้นในพื้นที่ของตน (ข) เมื่อท้องถิ่นสอบสวนพบว่าปรากฏเหตุรำคาญจากแมลงเกิดขึ้นในพื้นที่ของตนแล้ว ท้องถิ่นมีอำนาจออกคำสั่งให้ผู้ประกอบการแก้ไข หรือระงับเหตุรำคาญจากแมลง (Abatement Notice) และ (ค) หากปรากฏว่าภาคธุรกิจการค้าหรือภาคอุตสาหกรรม (ผู้ประกอบการ) ไม่ยอมปฏิบัติตามคำสั่งให้ผู้ประกอบการแก้ไข หรือระงับเหตุรำคาญจากแมลงแล้ว ก็ให้ท้องถิ่นอาจยื่นคำร้องต่อศาลแขวง (Magistrates' Court) ที่มีเขตอำนาจ เพื่อให้ศาลแขวงพิพากษากำหนดค่าปรับเป็นรายวันในอัตราในอัตราโทษสูงสุดไม่เกิน 500 ปอนด์ต่อวัน (Maximum daily penalty of £500) และค่าปรับเป็นรายวันที่ถูกกำหนดเอาไว้ในทำนองนี้ให้คิดต่อเนื่องติดต่อกันจนกว่าผู้ประกอบการจะปฏิบัติตามคำสั่งให้ผู้ประกอบการแก้ไข หรือระงับเหตุรำคาญจากแมลง อย่างไรก็ตาม ถ้าท้องถิ่นไม่ดำเนินการจัดการข้อร้องเรียนเกี่ยวกับเหตุรำคาญจากแมลงที่เกิดขึ้นในเขตอำนาจของตน ผู้อาศัยบริเวณข้างเคียงหรือละแวกใกล้เคียงที่ประสบเหตุรำคาญจากแมลงอาจนำคดีขึ้นสู่ศาลแขวงด้วยตนเอง เพื่อให้ศาลแขวงมีคำสั่งให้ผู้ประกอบการแก้ไข หรือระงับเหตุรำคาญจากแมลง และศาลแขวงอาจกำหนดค่าปรับเป็นรายวันในอัตราในอัตราโทษสูงสุดไม่เกิน 500 ปอนด์ต่อวันจนกว่าผู้ประกอบการแก้ไข หรือระงับเหตุรำคาญจากแมลงให้แล้วเสร็จตามคำสั่งของศาล

เหตุรำคาญจากแมลงตามกฎหมายไทย

สำหรับประเทศไทยได้มีการกำหนดนิยามความหมายของเหตุรำคาญเอาไว้ในมาตรา 25 แห่งพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 ให้หมายความรวมถึงเหตุหนึ่งเหตุใดอันอาจก่อให้เกิดความเดือดร้อนของประชาชนผู้ที่อาศัยอยู่ในบริเวณใกล้เคียง ซึ่งมีสาเหตุมาจากแหล่งน้ำ ทางระบายน้ำ ที่อาบน้ำ ส้วม หรือที่ใส่มูล หรือเถา หรือสถานที่อื่นใด ซึ่งอยู่ในทำเลไม่เหมาะสม สกปรก มีการสะสมหรือหมักหมม

สิ่งของมีการเททิ้ง สิ่งใดเป็นเหตุให้มีกลิ่นเหม็นหรือละอองเป็นพิษ หรือเป็นหรือน่าจะเป็นที่เพาะพันธุ์พาหะนำโรคหรือก่อให้เกิดความเสื่อมหรืออาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพ ทั้งนี้แมลงหลายสายพันธุ์ (เช่น แมลงวัน (Fly) แมลงสาบ (Cockroach) แมลงหวี่ (Drosophila)) ก็ถือเป็นพาหะนำโรคหรือก่อให้เกิดความเสื่อมหรืออาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพ ซึ่งอาจถูกพบในแหล่งน้ำ ทางระบายน้ำ ที่อาบน้ำ ส้วม หรือสถานที่อื่น ๆ ที่สกปรก รกร้างว่างเปล่า เต็มไปด้วยสิ่งสกปรก จะเห็นได้ว่ามาตรา 25 แห่งพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 ให้นิยามความหมายของเหตุรำคาญเอาไว้อย่างกว้างขวาง โดยไม่ได้กำหนดนิยามความหมายหรือขอบเขตของเหตุรำคาญจากแมลงเอาไว้อย่างชัดเจนแต่อย่างใด

ประเทศไทย (2535) ได้มีการกำหนดนิยามความหมายของเหตุรำคาญเอาไว้ในมาตรา 25 แห่งพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 ให้หมายความรวมถึงเหตุหนึ่งเหตุใดอันอาจก่อให้เกิดความเดือดร้อนของประชาชนผู้ที่อาศัยอยู่ในบริเวณใกล้เคียง ซึ่งมีสาเหตุมาจากแหล่งน้ำ ทางระบายน้ำ ที่อาบน้ำ ส้วม หรือที่ใส่มูล หรือเถา หรือสถานที่อื่นใด ซึ่งอยู่ในทำเลไม่เหมาะสม สกปรก มีการสะสมหรือหมักหมมสิ่งของมีการเททิ้ง สิ่งใดเป็นเหตุให้มีกลิ่นเหม็นหรือละอองเป็นพิษ หรือเป็นหรือน่าจะเป็นที่เพาะพันธุ์พาหะนำโรคหรือก่อให้เกิดความเสื่อมหรืออาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพ แต่ไม่ปรากฏขอบเขตของเหตุรำคาญจากแมลงอันมีที่มาจากที่ดิน อาคาร เคหสถานหรือสิ่งปลูกสร้างที่อยู่ในความครอบครองของภาคธุรกิจการค้าหรือภาคอุตสาหกรรม (ผู้ประกอบการ) แต่อย่างใด กล่าวอีกนัยหนึ่ง มาตรา 25 แห่งพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 ให้นิยามความหมายของเหตุรำคาญเอาไว้อย่างกว้างขวางนั้นหมายความว่าถ้าปรากฏเหตุรำคาญจากแมลงเกิดขึ้นจากสถานที่ของประชาชนทั่วไปหรือผู้ประกอบการผู้มีอำนาจหน้าที่ของท้องถิ่น (หรือของรัฐ) ที่เกี่ยวข้องอาจปรับนิยามความหมายของคำว่าเหตุรำคาญตามมาตรา 25 นี้ ให้เข้ากับข้อเท็จจริงหรือสถานการณ์ที่เกิดเหตุรำคาญจากแมลงเป็นแต่ละกรณีไป

สำหรับผู้มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการระงับเหตุรำคาญจากแมลงตามพระราชบัญญัติฉบับนี้มีทั้งเจ้าพนักงานสาธารณสุขและเจ้าพนักงานท้องถิ่น เจ้าพนักงานสาธารณสุขมีอำนาจตรวจสอบและให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับเหตุรำคาญจากแมลงที่เกิดขึ้นหรือปรากฏอยู่ในเขตพื้นที่ของตนเท่านั้น หากเจ้าพนักงานสาธารณสุขเห็นว่าเหตุรำคาญจากแมลงปรากฏอยู่ในเขตพื้นที่ตนรับผิดชอบดูแลอยู่ และประชาชนหรือผู้ประกอบการไม่ยอมปฏิบัติตามข้อเสนอแนะหรือคำแนะนำเบื้องต้นให้ระงับ ยับยั้งและยุติเหตุรำคาญจากแมลง ก็ให้เจ้าพนักงานสาธารณสุขแจ้งไปยังเจ้าพนักงานท้องถิ่น ซึ่งพระราชบัญญัติฉบับนี้ได้ให้อำนาจแก่เจ้าพนักงานท้องถิ่นในการควบคุมและจัดการเหตุรำคาญจากแมลง

พระราชบัญญัติสาธารณสุข พ.ศ. 2535 ได้ให้อำนาจแก่เจ้าพนักงานท้องถิ่นระงับยับยั้งและแก้ไขจัดการเหตุรำคาญจากแมลง โดยเจ้าพนักงานท้องถิ่นมีอำนาจในการออกคำสั่งให้ประชาชนทั่วไปและผู้ประกอบการดำเนินการแก้ไข ดูแลรักษา หรือปรับปรุง พื้นที่ สถานที่ อาคาร หรือสิ่งปลูกสร้างที่เป็น

แหล่งกำเนิดเหตุรำคาญจากแมลง จัดการแหล่งน้ำหรือท่อระบายน้ำไม่ให้สกปรกเป็นแหล่งเพาะพันธุ์แมลง ปรับปรุงแหล่งกำเนิดแสงสว่างไม่ให้ดึงดูดแมลง เปลี่ยนแปลงพื้นที่ให้สะอาดเป็นระเบียบเรียบร้อยไม่สกปรกรกรุงรัง แก้ไขภาชนะรองรับขยะหรือสิ่งปฏิกูล ฯลฯ โดยเจ้าพนักงานท้องถิ่นมีอำนาจออกคำสั่งให้ประชาชนทั่วไปหรือผู้ประกอบการระงับหรือควบคุมเหตุรำคาญจากแมลง เพื่อไม่ให้แมลงไปก่อความเดือดร้อนรำคาญให้แก่เพื่อนบ้านหรือรบกวนความเป็นอยู่อย่างปกติสุขของผู้อาศัยบริเวณละแวกใกล้เคียง แต่ถ้าประชาชนหรือผู้ประกอบการไม่ยอมปฏิบัติตามคำสั่งของเจ้าพนักงานท้องถิ่น เจ้าพนักงานท้องถิ่นอาจยื่นมือเข้าไปจัดการด้วยตนเอง โดยให้ประชาชนหรือผู้ประกอบการรับผิดชอบค่าใช้จ่ายในภายหลัง แต่ถ้าเหตุรำคาญจากแมลงอาจก่อให้เกิดอันตรายอย่างร้ายแรงต่อเพื่อนบ้านหรือชุมชนโดยรอบ ก็ให้เจ้าพนักงานท้องถิ่นจะออกคำสั่งเป็นหนังสือห้ามมิให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองใช้หรือยินยอมให้บุคคลใดใช้สถานที่นั้นทั้งหมดหรือบางส่วน จนกว่าจะเป็นที่พอใจแก่เจ้าพนักงานท้องถิ่นว่าได้มีการระงับเหตุรำคาญจากแมลง ถ้าผู้ที่ได้รับคำสั่งจากเจ้าพนักงานท้องถิ่นให้ระงับยับยั้งหรือจัดการแก้ไขเหตุรำคาญจากแมลง ไม่พอใจในคำสั่งดังกล่าวสามารถใช้สิทธิอุทธรณ์คำสั่งเจ้าพนักงานท้องถิ่นได้ กรณีออกคำสั่งให้ปรับปรุงแก้ไขเหตุรำคาญจากแมลงต่อคณะกรรมการพิจารณาอุทธรณ์ตามพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 โดยคณะกรรมการพิจารณาอุทธรณ์สามารถออกคำวินิจฉัยอุทธรณ์คำสั่งเจ้าพนักงานท้องถิ่นกรณีมีคำสั่งให้แก้ไขหรือระงับเหตุรำคาญตามพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 ได้ (Department of Health, Ministry of Public Health, 2014) แต่ถ้าผู้ที่ได้รับคำสั่งจากเจ้าพนักงานท้องถิ่นให้ระงับยับยั้งหรือจัดการแก้ไขเหตุรำคาญจากแมลง ไม่พอใจในคำวินิจฉัยอุทธรณ์คำสั่งเจ้าพนักงานท้องถิ่น ก็ให้นำคดีเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางปกครองเพื่อให้ศาลปกครอง ขอให้ยกเลิกคำสั่งดังกล่าวต่อไป (Department of Health, Ministry of Public Health, 2012)

ในกรณีที่ประชาชนหรือสถานประกอบการผู้ที่ได้รับคำสั่งจากเจ้าพนักงานท้องถิ่นให้ระงับยับยั้งหรือจัดการแก้ไขเหตุรำคาญจากแมลง ไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของเจ้าพนักงานท้องถิ่น หรือไม่ยอมแจ้งข้อเท็จจริงหรือไม่ส่งเอกสารหรือหลักฐานหรือขัดขวางไม่อำนวยความสะดวกในการปฏิบัติหน้าที่ ของเจ้าพนักงานท้องถิ่น หรือเจ้าพนักงานสาธารณสุข หรือผู้ซึ่งได้รับแต่งตั้ง จากเจ้าพนักงานท้องถิ่น ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่ง เดือน หรือปรับไม่เกินสองพันบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ

มุมมองในเชิงเปรียบเทียบเหตุรำคาญระหว่างกฎหมายอังกฤษและไทย

บทความฉบับนี้มีสะท้อนให้เห็นถึงความเข้าใจเกี่ยวกับเหตุรำคาญจากแมลงตามกฎหมายอังกฤษและกฎหมายไทย จึงจำเป็นต้องมีการเปรียบเทียบระหว่างพระราชบัญญัติชุมชนสะอาดและสิ่งแวดล้อม ค.ศ. 2005 (แก้ไขเพิ่มเติมเนื้อความตามพระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งแวดล้อม ค.ศ. 1990) ของประเทศอังกฤษ และพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 ของประเทศไทย โดยทำให้เข้าใจถึงความแตกต่างระหว่าง

กฎหมายทั้งสองฉบับ นำไปสู่การสะท้อนให้เห็นถึงปัญหาทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเหตุรำคาญจากแมลง ในระบบกฎหมายไทย รวมทั้งบริบทแวดล้อมในทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเหตุรำคาญจากแมลง โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. พระราชบัญญัติชุมชนสะอาดและสิ่งแวดล้อม ค.ศ. 2005 ของประเทศอังกฤษ มีการระบุนิยามความหมายของเหตุรำคาญจากแมลง เอาไว้อย่างชัดเจน รวมทั้งอธิบายถึงบริบทของเหตุรำคาญจากแมลง เอาไว้อย่างชัดเจน แต่พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 ของประเทศไทยไม่ได้ระบุนิยามความหมายของเหตุรำคาญจากแมลงเอาไว้อย่างชัดเจนแต่อย่างใด คงมีเพียงการบัญญัติคำว่าเหตุรำคาญเอาไว้ แล้วอธิบายบริบทที่เกี่ยวข้องให้ประชาชนทั่วไปกับผู้ใช้กฎหมายได้เข้าใจว่าเหตุรำคาญจากแมลงอาจถือเป็นเหตุรำคาญอย่างหนึ่งเท่านั้น

2. พระราชบัญญัติชุมชนสะอาดและสิ่งแวดล้อม ค.ศ. 2005 (แก้ไขเพิ่มเติมเนื้อความตามพระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งแวดล้อม ค.ศ. 1990) ของประเทศอังกฤษ มุ่งเน้นบังคับใช้ต่อภาคธุรกิจการค้าหรือภาคอุตสาหกรรม (ผู้ประกอบการ) ให้ประพฤติปฏิบัติตามเพื่อควบคุมแก้ไขเหตุรำคาญจากแมลง ไม่ให้เกิดแหล่งกำเนิดเหตุรำคาญจากแมลงที่ไปสร้างความเดือดร้อนรำคาญให้ผู้พักอาศัยบริเวณใกล้เคียงหรือรบกวนความเป็นอยู่อย่างปกติสุขให้แก่ชุมชน ในทางกลับกันพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 ของประเทศไทย ใช้บังคับกับประชาชนทั่วไปที่พักอาศัยใช้ชีวิตในท้องถิ่นและผู้ประกอบการ กำหนดหน้าที่เจ้าพนักงานสาธารณสุขในการแนะนำหรือเสนอแนะแนวทางการแก้ไขเหตุรำคาญจากแมลงให้แก่ประชาชนหรือผู้ประกอบการ แล้วกำหนดให้เจ้าพนักงานสาธารณสุขแจ้งให้เจ้าพนักงานท้องถิ่นทราบอย่างรีบด่วนเพื่อให้เจ้าพนักงานท้องถิ่นใช้อำนาจควบคุมและจัดการเหตุรำคาญจากแมลง

3. ทั้งพระราชบัญญัติชุมชนสะอาดและสิ่งแวดล้อม ค.ศ. 2005 (แก้ไขเพิ่มเติมเนื้อความตามพระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งแวดล้อม ค.ศ. 1990) ของประเทศอังกฤษ และพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 ของประเทศไทย ก็ให้อำนาจแก่เจ้าพนักงานท้องถิ่นในการใช้อำนาจควบคุมและจัดการเหตุรำคาญจากแมลง โดยให้อำนาจแก่เจ้าพนักงานท้องถิ่นออกคำสั่งให้เอกชนผู้รับคำสั่งให้เอกชนระงับ ยับยั้งยุติการก่อให้เกิดเหตุรำคาญจากแมลงจนเป็นอันตรายต่อสุขภาพของผู้คนพักอาศัยใกล้เคียงหรือกระทบต่อความเป็นอยู่อย่างปกติสุขของชุมชน

4. พระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งแวดล้อม ค.ศ. 1990 ของประเทศอังกฤษ กำหนดให้ท้องถิ่นอาจเปรียบเทียบปรับแก่ภาคธุรกิจการค้าหรือภาคอุตสาหกรรมที่ไม่ยอมปฏิบัติตามคำสั่งระงับ ยับยั้งยุติการก่อให้เกิดเหตุรำคาญจากแมลงได้ด้วยตนเองหรือท้องถิ่นอาจยื่นคำร้องต่อศาลแขวงอังกฤษที่มีเขตอำนาจ เพื่อให้ศาลแขวงอังกฤษพิพากษากำหนดค่าปรับ แต่พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535

ของประเทศไทยให้อำนาจแก่ท้องถิ่นในการเปรียบเทียบปรับแก่เอกชนผู้ไม่ปฏิบัติตามคำสั่งให้เอกชน
ระงับ ยับยั้ง ยุติการก่อให้เกิดเหตุรำคาญจากแมลง

5. ทั้งพระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งแวดล้อม ค.ศ. 1990 ของประเทศอังกฤษ และพระราชบัญญัติ
การสาธารณสุข พ.ศ. 2535 ของประเทศไทยให้สิทธิแก่ผู้ประกอบการตามกฎหมายอังกฤษและให้สิทธิ
แก่ประชาชนทั่วไปและเอกชนตามกฎหมายไทย ที่ไม่พอใจคำสั่งให้เอกชนระงับ ยับยั้ง ยุติการก่อให้เกิด
เหตุรำคาญจากแมลง สามารถยื่นอุทธรณ์คำสั่งดังกล่าวไปยังศาลแขวงอังกฤษตามพระราชบัญญัติคุ้มครอง
สิ่งแวดล้อม ค.ศ. 1990 ของประเทศอังกฤษ หรือคณะกรรมการที่พิจารณาอุทธรณ์พระราชบัญญัติ
การสาธารณสุข พ.ศ. 2535 ของประเทศไทย (แต่ถ้าไม่พอใจผลของคำวินิจฉัยของคณะกรรมการที่พิจารณา
อุทธรณ์พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 ก็สามารถนำคดีขึ้นสู่ศาลปกครองเพื่อให้ศาลปกครอง
พิจารณาต่อไป)

6. การกำหนดค่าปรับตามพระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งแวดล้อม ค.ศ. 1990 ของประเทศอังกฤษ
เพื่อเป็นการลงโทษผู้ไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของท้องถิ่น มุ่งให้ผู้คนในชุมชนท้องถิ่นมีความประพฤติไปในทาง
ที่รักษาสถานที่ดำเนินธุรกิจการค้าอย่างถูกสุขลักษณะหรือประกอบอุตสาหกรรมให้เป็นระเบียบเรียบร้อย
ศาลอังกฤษจะกำหนดค่าปรับในส่วนนี้ตามดุลยพินิจแต่ไม่เกินเพดานอัตราโทษที่กฎหมายกำหนดเอาไว้
โดยพิจารณาจากความร้ายแรงของการฝ่าฝืนคำสั่งให้เอกชนระงับ ยับยั้ง ยุติการก่อให้เกิดเหตุรำคาญ
จากแมลง แต่ค่าปรับตามพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 ของประเทศไทยเป็นการคิดจาก
การเปรียบเทียบปรับของเจ้าพนักงานท้องถิ่น

บทสรุป

โดยสรุปแล้ว การศึกษาเปรียบเทียบกับเหตุรำคาญจากแมลงตามกฎหมายอังกฤษและกฎหมาย
ไทย ซึ่งมีความแตกต่างกันออกไปในเนื้อหาหรือสารบัญญัติที่เกี่ยวข้อง ผลการศึกษาพบว่า ทั้ง
พระราชบัญญัติชุมชนสะอาดและสิ่งแวดล้อม ค.ศ. 2005 (แก้ไขเพิ่มเติมเพื่อความตามพระราชบัญญัติ
คุ้มครองสิ่งแวดล้อม ค.ศ. 1990) ของประเทศอังกฤษ และพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535
ของประเทศไทย มีข้อแตกต่างกันหลายประการด้วยกัน แต่การกำหนดมาตรการจัดการเหตุรำคาญจาก
แมลงไปในทิศทางเดียวกัน และเป้าหมายที่ชัดเจนในการให้บทบาทแก่ท้องถิ่น (หรือเจ้าพนักงานท้องถิ่น)
มาบังคับใช้กฎหมาย ย่อมเป็นการส่งเสริมให้ท้องถิ่นเข้ามามีบทบาทในการแก้ไขจัดการเหตุรำคาญ
จากแมลง อีกด้านหนึ่งคำสั่งให้เอกชนระงับ ยับยั้ง ยุติการก่อให้เกิดเหตุรำคาญจากแมลงออกโดยอำนาจ
ของท้องถิ่นของทั้งสองประเทศ มุ่งเน้นให้ประชาชนมีส่วนร่วมรับผิดชอบจัดการพื้นที่หรือสถานที่ของ
ตนให้ปลอดจากแหล่งกำเนิดแมลง เช่น กองขยะ แหล่งน้ำสกปรก แสงไฟส่องสว่างที่ไม่เหมาะสม
ที่คืนกริ่ง ฯลฯ ในทางกลับกันการบัญญัตินิยามความหมายของเหตุรำคาญจากแมลงอย่างเช่นกฎหมาย

อังกฤษ ย่อมเสริมสร้างความชัดเจนของบริบทของเหตุรำคาญจากแมลง การนำบทเรียนที่ในการกำหนดนิยามความหมายและบริบทของเหตุรำคาญจากแมลงเอาไว้อย่างชัดเจน อาจนำมาปรับใช้หรือปรับปรุงให้เหมาะสมกับบริบทของประเทศไทยในอนาคต ผู้เขียนเห็นว่าในอนาคตควรมีการกำหนดนิยามความหมายของเหตุรำคาญจากแมลงในทางกฎหมาย พร้อมกับศึกษาเพิ่มเติมว่าเหตุรำคาญจากแมลงเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับปัญหาด้านเศรษฐกิจและสังคมในมิติที่หลากหลายหรือไม่

เอกสารอ้างอิง

- Adair, K. L., Wilson, M., Bost, A. and Douglas, A. E. (2018). Microbial Community Assembly in Wild Populations of the Fruit Fly *Drosophila Melanogaster*. *The ISME Journal*, 12(4), 959-972. <https://doi.org/10.1038/s41396-017-0020-x>
- Ares, E. and Adcock, A. (2018, March 6). *Nuisance Complaints (Briefing Paper No. CBP 8040)*. House of Commons Library. <https://researchbriefings.files.parliament.uk/documents/CBP-8040/CBP-8040.pdf>
- Brinkley, C. and Vitiello, D. (2014). From Farm to Nuisance: Animal Agriculture and the Rise of Planning Regulation. *Journal of Planning History*, 13(2), 113–135. <https://doi.org/10.1177/1538513213507542>
- Castillo-Neyra, R., Larson, A. J., Tamayo, L. D., Arevalo-Nieto, C., Brown, J., Condori-Pino, C., et al. (2023). Perceptions of Problems with Household Insects: Qualitative and Quantitative Findings from Peri-Urban Communities in Arequipa, Peru. *The American Journal of Tropical Medicine and Hygiene*, 109(6), 1372–1379. <https://doi.org/10.4269/ajtmh.23-0266>
- Department for Environment, Food and Rural Affairs. (2006). *Statutory Nuisance from Insects and Artificial Light*. <http://archive.defra.gov.uk/environment/quality/local/legislation/cnea/documents/statnuisance.pdf>
- Department of Health, Ministry of Public Health. (2012). *Technical Manual on Nuisance Control and Management*. <https://ehasmart.anamai.moph.go.th/storage/app/uploads/public/647/27c/fa1/64727cfa18e5b100551686.pdf>
- Department of Health, Ministry of Public Health. (2014). *Technical Manual on the Nuisance Management System*. <https://ehasmart.anamai.moph.go.th/storage/app/uploads/public/647/27c/951/64727c95169d0350284300.pdf>

- Dimarco, R. D., Masciocchi, M. and Corley, J. C. (2017). Managing Nuisance Social Insects in Urban Environments: An Overview. *International Journal of Pest Management*, 63(3), 251–265. <https://doi.org/10.1080/09670874.2017.1308314>
- Dover District Council. (n.d.). *Insects as a Statutory Nuisance*. Retrieved November 1, 2025, from <https://www.dover.gov.uk/Environment/Environmental-Protection/Statutory-Nuisance/Insects.aspx>
- Fotedar, R. (2001). Vector potential of houseflies (*Musca domestica*) in the Transmission of *Vibrio Cholerae* in India. *Acta tropica*, 78(1), 31–34. [https://doi.org/10.1016/s0001-706x\(00\)00162-5](https://doi.org/10.1016/s0001-706x(00)00162-5)
- Francisco, M. E. and Watanabe, K. (2024). Innovative House Structures for Malaria Vector Control in Nampula District, Mozambique: Assessing Mosquito Entry Prevention, Indoor Comfort, and Community Acceptance. *Frontiers in Public Health*, 12, 1404493. <https://doi.org/10.3389/fpubh.2024.1404493>
- Fukano, Y. and Soga, M. (2021). Why do so Many Modern People Hate Insects? The Urbanization–Disgust Hypothesis. *Science of the Total Environment*, 777, 146229. <https://doi.org/10.1016/j.scitotenv.2021.146229>
- Hwang, S. W., Svoboda, T. J., De Jong, I. J., Kabasele, K. J. and Gogosis, E. (2005). Bed Bug Infestations in an Urban Environment. *Emerging Infectious Diseases*, 11(4), 533–538. <https://doi.org/10.3201/eid1104.041126>
- Malcolm, R. and Pointing, J. (2025). Insects. In *Statutory Nuisance: Law and Practice* (3rd ed.). Oxford Academic. <https://doi.org/10.1093/9780191988608.003.0013>
- Schiffman S. S. (1998). Livestock Odors: Implications for Human Health and Well-Being. *Journal of Animal Science*, 76(5), 1343–1355. <https://doi.org/10.2527/1998.7651343x>
- Siewe Fodjo, J. N., Ekome, S. R. E., Njamnshi, J. N. T., Njamnshi, W. Y., Njamnshi, K. G., Ngarka, L., et al. (2024). Community Perceptions of Blackfly Nuisance and Acceptability of the “Slash and Clear” Vector Control Approach in the Ntui Health District of Cameroon: A Qualitative Study. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 21(6), 658. <https://doi.org/10.3390/ijerph21060658>
- Snow K. R. (1987). Control of Mosquito Nuisance in Britain. *Journal of the American Mosquito Control Association*, 3(2), 271–275.

Thailand. (1992, April 5). Public Health Act, B.E. 2535. *Royal Thai Government Gazette*, 109(38), 27.

West Lindsey District Council. (n.d.). *Insect Nuisance*. Retrieved November 1, 2025, from

<https://www.west-lindsey.gov.uk/environment-climate/environment/pollution-control/insect-nuisance>
